

Vagyon-visszaszármasztás nyomásgyakorlásra

JEGYZET

Újságróli pályafutásom kezdetén nagy izgalommal készültem első tüneményemre. Azt gondoltam, hogy az az igazi munkakörnyezet egy tollforgató számára. A helyszínen aztán rövidesen elszállt lelkesedésem, és csak szomorúságot, haragot éreztem: a kormány impozáns épülete előtt leginkább idős néni és bácsik gyülekeztek, rezgő kézzel tartották a magasba transzparensüket, és kolompjaikkal, sípjaiikkal igyekeztek hangosak lenni. Korukra és valószínűleg felindultságukra való tekintettel valóban rezgett a kezük, nem az olykor előtörő újságróli hajlam a túlzásokra szól belőlem. Leginkább annak az elegáns, finoman kisminkelt és minőséges parfümmel illatosított hölgynek a képe maradt meg emlékezetemben, aki szinte megállás nélkül fújta sípját. Egy hozzá hasonló hölgyet inkább egy múlt század eleji kávéházban tudnék elképzelni, mint mondjuk a Moszkva hotel kényelmes foteleiben, vagy a Duna-parti sétányon, de semmiféleképpen sem egy utcai tüneményen. De Szerbiában semmi sem nyújtózik és habpuszi, nem egyszerű öregnek lenni, mint ahogyan fiatalnak sem, és nem könnyű megkapni, vagy visszakapni azt, ami egyszer a miénk, vagy felmenőnké volt. Szerbia egyik örökzöld témája a vagyon-visszaszármasztás, illetve ennek a folyamatnak a meg nem kezdése. Ennek apropóján hangoskodtak első tüneményesen a nyugdíjas korú idősök is.

A második világháborúban és az azt követő kommunista rezsim korszakában elkobzott vagyon egykori tulajdonosai, illetve az ő örökösei immár tíz éve küzdenek azért, hogy az állam egy jogszabály keretében rendezze a restitúció kérdését. Mint oly gyakran, ígéretben nem volt hiány, tettekben azonban annál inkább.

Az október 5. utáni rendszerváltást követően három törvénytervezetet is elkészítettek, mindhárom eljutott a parlament iktatójához, eljárásba azonban egyik sem került. A Pénzügyminisztériumban most írják a negyedik változatot. Milan Parivodić, korábban egy ma már nem létező, a külkereskedelmi kapcsolatokért felelős tárca vezetője, aki a második Koštunica-kormány idejében részt vett az egyik törvénytervezet írásában, elmondta, hogy a negyedik törvénytervezet írói nagyjából csak átmásolták a korábbi tervezet szövegét. A leglényegesebb módosításokat állítólag a természetbeni visszaszolgáltatással kapcsolatos szakaszok tartalmát illetően történtek. A szerb államvezetés egyébként éppen ettől a megoldástól ódzkodik a leginkább, előbb fizetnének kártérítést, mintsem, hogy azt adják vissza, amit a korábbi rezsim elkobzottak.

*Szerbia esetében fenyegetőzni kell ahhoz,
hogy az ígéretést érdemi tettek kövessék*

Božidar Đelić kormányelnök februárban jelentette ki, hogy a természetbeni restitúció az esetek többségében lehetetlen, mivel a szóban forgó ingóságokat az állam javarészt eladta a magánosítás alkalmával. A Szerbiai Restitúciós Hálózat ennek éppen az ellenkezőjét állítja. Kimutatásai szerint az elkobzott vagyon 97 százaléka valamilyen földterület, a földek pedig még Szerbiában sem vándorolnak egyik helyről a másikra. A hálózat szerint az állam a természetbeni visszaszolgáltatás elutasításával is a mágnásokat szolgálná ki, mivel a területtervezésről és építkezésről szóló törvény módosításának értelmében a majdan magánosításra kerülő közzállalatok új tulajdonosai automatikusan és térítésmentesen a vállalathoz tartozó földterület tulajdonosává válnak. Azt még senki sem közölte, hogy ezzel mennyi állami tulajdonban lévő, gyakran elkobzott földterület kerülne bizonyos kivételes helyzetben lévő üzletemberek kezébe.

A restitúciós hálózat azt is nyilvánosságra hozta, hogy a kormány az Európai Bizottság kérdőívének az állami vagyonra vonatkozó kérdéseire válaszolva az állami tulajdon 70 százalékát nem tüntette fel, pontosabban fogalmazva: elhallgatta. A hálózat szerint az államhatalom ezzel szerette volna alátámasztani a természetbeni vagyon-visszaszármasztás megvalósításának a lehetetlenségét.

Đelić szerint a természetbeni vagyon-visszaszármasztás és a pénzbeli kárpótálás kombinációja a legideálisabb megoldás, bár azt is hozzátette, hogy a pénzbeli kárpótlással az állam a mezőgazdaságtól, oktatástól, tudománytól, infrastrukturális fejlesztésektől vonná meg az eszközöket, ezért csak szerény kárpótlásra számíthatnak az érintettek. Tekintettel arra, hogy Szerbiában élünk, kétem, hogy ez a kijelentés bárkit is meglepett volna. Megjegyzném, hogy a kormányelnök valószínűleg nem számolt azokkal a plusz bevételekkel, amelyek többek között adó formájában folynának be az államkasszába, ha a régi-új tulajdonosok elkezdénének vagyonadót fizetni visszakapott tulajdonuk után. Arról nem beszélve, hogy a tulajdonjog rendezése után Szerbia sokkal vonzóbbá válna a külföldi befektetők számára.

Még gyerekkoromban megtanultam, hogy a másé az nem az enyém, vagy ha esetleg elvettem valamit, azt vissza is kell adnom. És azt kell visszaadnom, amit elvettem, nem pedig egy harmadik dolgot. Ha pedig esetleg megrongáltam, vagy elveszítettem az eltulajdonított dolgot, akkor megkérdem a megrövidítettet, hogy számára milyen kárpótlás lenne a legmegfelelőbb. A homokozó szabályai az államra úgy tűnik, nem érvényesek. Az államvezetés motivációja, céljai és érdekei valószínűleg nem férnek össze a paraszti és gyermeki becsülettel.

Ákármi is történik ezt a csontig lerágott témát illetően, valaminek nagyon gyorsan történnie kell, ha év végéig el kívánjuk nyerni az Európai Unió tagjelölti státusát. A vagyon-visszaszármasztás, illetve a tulajdonjog védelme az egyik olyan terület, amelyet illetően az EB reformot követel, egyébként nem valószínű, hogy pozitív lesz számunkra a sokat emlegetett országvélemény. Parlamenti berkekben úgy vélik, hogy az államvezetés ezúttal nem engedni meg magának a törvényről való elegáns megfeleledkezést. Valamilyen jogszabályt majdcsak összeállítanak, ha másért nem, akkor az unió egyre komolyabb nyomásgyakorlása miatt – hallottam egy parlamenti képviselőtől.

Igen, azt már láthattuk, hogy Szerbia esetében fenyegetőzni kell ahhoz, hogy az ígéretést érdemi tettek kövessék. Így volt ez Ratko Mladić esetében is, akit csak akkor tartóztattak le, amikor egyre komolyabbá vált a hágai törvényszék és az EU nyomásgyakorlása. Ha meg is tették, amit elvártak tőlük, a keserű szájjal megmarad: édesanyám is sokkal elégedettebb volt, ha úgy voltam jó kislány, hogy előtte nem kellett ordítania velem, vagy sarokba állítania.

■ PESEVSZKI Evelyn